22. 8. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Postoupení pohledávek na výživné

Novelou rodinného práva[1], která nabude účinnosti 1. ledna 2026, má dojít k významné změně dosud dlouhodobě platných právních pravidel. Jednou z oblastí, které se novela dotkne, je institut výživného, konkrétně pohledávek na výživné. Novelizací dochází k výslovnému potvrzení, že pohledávky na výživné lze postupovat za nominální hodnotu. U nás doposud taková otázka v zásadě řešena nebyla a v rámci srovnatelné zahraniční úpravy byla tato možnost dovozena pouze judikaturou.[2] Zákonodárce šel však ještě dál a nově umožnil postupovat pohledávky na výživné dokonce i za nižší hodnotu, než je částka odpovídající výši jistiny pohledávky. O tom, jaké praktické důsledky může tato změna znamenat, má za cíl pojednávat tento článek.

Potřeba nového institutu

Vymáhání pohledávek na výživné není jednoduché. Zejména v případech, ve kterých figurují nezletilé děti v pozici oprávněných osob, je situace složitá a právní nástroje naráží na problémy v rodinných vztazích. Podání exekučního návrhu na rodiče, od kterého je třeba v určitých případech získávat souhlasy s výchovou dítěte, může být posledním krokem k tomu, jak takové rodinné vztahy nenávratně zpřetrhat.[3] Nepodání exekučního návrhu však bylo zároveň důvodem, proč nebylo možné od státu obdržet náhradní výživné. Dle důvodové zprávy má právě postoupení pohledávek na třetí osobu umožnit *„z oprávněné osoby sejmout také případné stigma spojené s tím, že by musela sama vést exekuci vůči osobě výživou povinné“*[4]. Oproti exekučnímu řízení má postoupení pohledávek na výživné výhodu také v tom, že touto cestou se oprávněná dostane k alespoň nějakým peněžním prostředkům výrazně rychleji.

Praktické otázky k postupování pohledávek na výživné

O tom, jak četně se bude postupování pohledávek na výživné využívat, lze nyní jen spekulovat. Zákon výslovně umožňuje postupovat pohledávku na výživné za nominální hodnotu této pohledávky (dokonce stanovuje požadavek zasílat peněžní prostředky přímo na bankovní účet oprávněné osoby, aby byla možná kontrola, zda tomu tak bylo či nikoliv), ale je nanejvýš pravděpodobné, že takový postup bude využíván minimálně, neboť předpokládá, že oprávněná osoba zajistí osobu, která je schopna a ochotna uhradit celou výši jistiny pohledávky, jen aby mohla dlužnou částku vymáhat svým jménem.

Daleko větší prostor pro praktické využití nabízí možnost postupovat pohledávky za cenu nižší, než je jejich nominální hodnota. Jedná se o hojně diskutovanou změnu, která má své zastánce i odpůrce. Zajímavou otázkou tedy je, zda proběhne změna chování aktérů na trhu s pohledávkami. Obchodovatelné pohledávky na výživné budou mít totiž oproti klasickým pohledávkám určitá zvýhodnění, která by měla sloužit jako motivace pro potenciální kupce upřednostnit právě tento druh pohledávek. Jednak mají mít pohledávky z výživného vyšší úrok z prodlení než běžné pohledávky,[5] jednak se s nimi budou i po postoupení pojit jejich výhody, které jim jsou zákonem garantovány v exekučním a insolvenčním řízení (například upuštění od povinnosti složit zálohu na další exekuci nebo postavení těchto postoupených pohledávek naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou v insolvenčním řízení). Popisovaná zvláštní povaha pohledávek z výživného by měla být motivací i pro samotné povinné, jež z logických důvodů zejména nebudou chtít hradit rychle narůstající úroky z prodlení. Nicméně již během legislativního procesu bylo kritizováno, že taková motivace nebude pro většinu povinných dostačující. Nelze opomenout ani skutečnost, že u neplacení výživného nejde

jen o nedostatečnou motivaci, ale že někteří povinní skutečně nejsou schopni z objektivních důvodů vyživovací povinnost plnit.

Velkou roli v budoucím vývoji postupování pohledávek na výživném sehrají také soudy. Ty totiž v případě, že oprávněnou osobou je nezletilý, který nenabyl plnou svéprávnost, budou muset přivolit k takovému postoupení, které se má uskutečnit za nižší než nominální hodnotu pohledávky, a to dle nového ustanovení § 898 odst. 2 písm. e) občanského zákoníku. Rozhodování soudů o adekvátnosti protiplnění může v mnohých potenciálních kupcích vzbuzovat nedůvěru v zachování jejich právní jistoty. Nalézt vyváženost mezi ekonomickou výhodností pro obě smluvní strany a dostatečnou ochranou práv nezletilého totiž není jednoduché. I proto se může v budoucnu ukázat, že obavy kritiků byly oprávněné, a bude docházet k obcházení zákona vracením části zaplacených peněz zpět kupujícímu s cílem vyhnout se soudnímu dohledu.

Jak přesně bude vypadat budoucí vývoj nelze s jistotou předvídat. Svůj cíl, tj. urychlit přístup k penězům oprávněným osobám, je nicméně současná úprava v určitých případech schopna naplnit, i když někdy za cenu ztráty určité části nároku.

Vhodnost postupování pohledávek na výživném

Hlavní otázka je, v jakých případech bude postoupení pohledávky pro oprávněné osoby nejlepší možností. Pokud důvodová zpráva vidí přínos nové úpravy ve vymožení snadno dobytných pohledávek za solventními dlužníky, nelze se s ní zcela ztotožnit. Za předpokladu, že se oprávněná osoba nenachází v nebezpečí nouze, není racionální postoupit snadno dobytnou pohledávku na výživné za nižší cenu a vzdát se zároveň i jejího příslušenství. Zejména v takovém případě, kdy je oprávněnou osobou nezletilé dítě, za které jedná jeho rodič, by takové postoupení soud neměl schválit. Výživné totiž není částka určená rodiči, ale oprávněné osobě, tedy dítěti. Neschopnost rodičů spolu vycházet by tak neměla být řešena z peněžních prostředků určených pro zajištění potřeb dítěte. Proto by v těchto případech měla být exekuce stále tím správným řešením.

V oblasti vymáhání pohledávek v exekučním řízení je navíc i poměrně dostupné právní poradenství, a to jak z pohledu množství kvalifikovaných osob, tak též z pohledu ceny takové služby. Z naší zkušenosti se jedná o právní službu, která standardně nepřesahuje 2 hodiny práce, proto nelze tvrdit, že takové náklady by měly být důvodem, proč se vyplatí prodat pohledávku pod cenou.[6] Významnou zátěž by neměly představovat ani náklady exekuce, neboť ty jsou exekutorovi hrazeny povinným v rámci provádění exekuce.

Vzhledem k celkově nízkým nákladům exekuce je zde zároveň riziko, zda osoba, která pohledávku postupuje, není již v ohrožení nouzí. Platí úměra, že čím více se oprávněná osoba blíží ohrožení stavem nouze, tím víc je ochotna obětovat část své pohledávky. Tento závěr ukazuje na největší riziko spojené s postupováním pohledávek na výživné, na které kritici upozorňují od počátku. Na druhou stranu není výživné běžný nárok. Jeho účelem je zaopatřování životních potřeb oprávněné osoby. Proto zároveň platí, že čím větší bude ohrožení stavem nouze, tím důležitější bude pro oprávněnou osobu získat alespoň část dlužného výživného do své dispozice.[7] Určit, kdy je postoupení pohledávky na výživné ještě efektivním nástrojem a kdy už zneužitím tíživé finanční situace oprávněné osoby bude nutné zkoumat individuálně v každém jednotlivém případě a bude se jednat o velmi složité cvičení.

Závěr

Postupování pohledávek na výživném představuje pro praxi – zejména pro soudy – značnou výzvu. I v naší advokátní kanceláři vnímáme nutnost se na tuto výzvu dobře připravit. S ohledem na výše uvedené totiž nestačí pouze zanalyzovat text zákona, ale bude nutné mít přehled o vývoji na trhu i v

soudní praxi. Teprve praxe ukáže, zda právní úprava postoupení pohledávky (i) bez dalšího obstojí jako skutečně efektivní nástroj ke zlepšení života oprávněných osob, (ii) bez dodatečných legislativních úprav svůj účel nebude schopna naplnit, nebo (iii) skončí jako nástroj, který nenalezne žádné významnější praktické využití.

Mgr. Petr Sedlatý,
společník, jednatel, advokát

Peter Novák,
právní asistent

Brož Sedlatý
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Advokátní kancelář Brož, Sedlatý s.r.o.

Palác Flora
Budova A
Vinohradská 2828/151
130 00 Praha 3

Tel.: +420 246 028 028
Fax: +420 246 028 029
e-mail: info@broz-sedlaty.cz

---

[1] K dispozici >>> zde.

[2] Srovnej např. rozhodnutí BGH sp. zn. VI ZR 114/71ze dne 4. července 1972, u výživného na nezletilé dítě pak konkrétně rozhodnutí OLG Brémy sp. zn. 4 U 20/01 ze dne 11. října 2001 v Německu či rozhodnutí OGH sp. zn. 1 Ob 635/83 ze dne 29. června 1983 v Rakousku.

[3] Srovnej například Daniel Hůle pro Aktuálně.cz, dostupné >>> zde.

[4] Důvodová zpráva k návrhu zákona sněmovní tisk č. 728/0, str. 112.

[5] Výše tohoto úroku z prodlení bude teprve stanovena nařízením vlády.

[6] Oprávněná osoba má navíc právo nahrazení těchto nákladů v exekuci.

[7] Oprávněná osoba bude zároveň takovým odvracením ohrožení nouzí znemožňovat trestně stíhat

neplatící povinnou osobu.

Další články:

- Lze sjednat kupní smlouvu s „utajenou“ kupní cenou?
- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Koncentrace řízení v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu
- Aktuální závěry ÚS a ESLP k právům biologického otce (První část – judikatura Ústavního soudu ČR)
- Podílové spoluvlastnictví manželů po rozsudku SDEU ve věci C-300/25 Duftošek
- Předkupní právo jako možná past
- Sleva z kupní ceny vadné nemovitosti podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu
- Povinnosti transparentnosti podle AI Actu
- Když rodič nepředá dítě - náhradní péče a úhrada nákladů podle novely rodinného práva